

«Тасдиқ менамоям»

Ректори Донишгоҳи давлатии

таълими ва тарбияи ҳамаҷунбон, д.и.т., профессор

Назарзода Х.Х.

« 28 » 08 соли 2025

ТАҚРИЗ

ба диссертатсияи Муминзода Абдукарим дар мавзун «Мукамалгардонии танзими давлатии фаъолияти суғурта дар шароити муосир: назария, методология ва амалия (чанбаҳои институтсионалии он)», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.07 - Молия, муомилоти пул ва қарз пешбинӣ гардидааст.

1. Мубраи ва зарурияти баргузори таҳқиқот

Маврид ба зикр аст, ки тақмили танзими давлатии фаъолияти суғурта дар шароити муосир ба баланд бардоштани устувории низоми молиявӣ, ҳифзи истеъмолкунандагон, риояи стандартҳои байналмилалӣ, ҳавасмандгардонии инноватсия ва дастгирии рақамикунонӣ бо таваҷҷӯҳ ба фароҳам овардани фазои шаффоф, тақмили назорат ва мутобиқсозии қонунгузорӣ равона карда шудааст.

Бинобар ин, суғурта ҷузъи ҷудонашавандаи ҳаёти ҷомеа ва дигаргуниҳои иқтисодии он ба ҳисоб меравад. Дар баробари ин, ислоҳоти низоми суғурта имкон медиҳад, ки зиддиятҳои тезутундшавандаи эҳтиёҷоти рӯзафзунӣ одамон, гурӯҳҳои иҷтимоӣ ва умуман ҷомеаро барои таъмини амният аз хатарҳои гуногун ва имкониятҳои иқтисодии қонеъ гардонидани манфиатҳои онҳо дар шароити муосир самараноктар бартараф созем.

Дар шароити муносибатҳои нави иқтисодӣ, сиёсӣ, иҷтимоӣ яке аз масъалаҳои асосии ҳалкунанда ва нақшбоз ин рушди бозори хизматрасониҳои суғуртавӣ ба ҳисоб меравад. Барои ин зарур аст, ки низоми нави механизми мукамалгардонии танзими давлатии рушди бозори хизматрасониҳои суғуртавино таҳия намуд. Мусаллам аст, ки низоми хизматрасонии суғуртавӣ яке аз бахшҳои алоҳидаи соҳаи хизматрасонӣ буда, ташаккул ва тақомули он дар шароити имрӯза бозори хизматрасонии суғуртавино таъмин намуда, барои рушди устувори иқтисодиёти милли мусоидат менамояд.

Дар ин замина муаллиф ба он ақидааст, ки барои расидан ба низоми устувори ҳимояи кафолатнок, дастрасӣ ба иқтисодиёти рушдёфта, давлат ва ҷомеаро мебояд ба мукамалгардонии танзими давлатии фаъолияти суғурта

таваҷҷуҳи хоса зоҳир намуд. Зеро дар заминаи чунин низом ҳифзи манфиатҳои иҷтимоӣ ва инфиродӣ, ки дар ҷараёни истеҳсол, тақсим, мубодила ва истеъмоли неъматҳои моддӣ ба амал меоянд, имконпазир аст.

Мубрам будани мавзуи диссертатсионии **Муминзода Абдукарим** дар он ифода ёфтааст, ки зарурат ва аҳамияти муносибатҳои суғуртавиرو дар иқтисодиёти миллӣ, низоми молиявии давлат ва ҳимояи қонунии манфиатҳои шаҳрвандон ва шахсони ҳуқуқиро баррасӣ намуда, ҳамзамон, зарурати таҳқиқоти илмиву амалии мукамалгардонии танзими давлатии фаъолияти суғурта ро дар даврони муосир баён менамояд.

Ба андешаи муаллиф суғурта дар шароити иқтисоди бозорӣ ҳамчун низоми муносибатҳои ҷамъиятӣ баромад намуда, яке аз шаклҳои фаъолияти соҳибкорӣ маҳсуб доништа мешавад ва чун тарзи ҳимояи манфиатҳои иқтисодии субъект фаъолият менамояд.

Ҳангоми асоснок кардани роҳҳои тақмили суғурта ба консепсияи дигаргунсозии иқтисодӣ ва пеш аз ҳама дар соҳаи идоракунии суғурта, заминаи меъёрии ислоҳот, методологияи тартиб додани консепсияи ташкил ва танзими фаъолияти системаи суғурта, ки дар марҳилаи ибтидоии инкишофи он қарор дорад, зарур аст. Аз ин рӯ, ошкор намудани проблемаҳои суғурта, имкониятҳои ҳалли оптималии онҳо, кор карда баромадани тадбирҳои саривақтӣ оид ба баланд бардоштани самаранокии соҳаи суғуртаи иқтисодиёт чи дар сатҳи назариявии умумӣ ва ҷӣ дар сатҳи конкретии амалӣ зарур аст.

Ба андешаи муҳаққиқ дар Тоҷикистон барои беҳтар намудани вазъи соҳаи суғурта тақмил додани низоми танзим ва назорати давлатӣ зарур аст. Ин пеш аз ҳама, аз нав дида баромадан ва таҷдиди назар кардани қонунҳое, ки ба андозбандӣ ва дигар пардохтҳои ҳатмӣ дар соҳаи суғурта дахл доранд, инчунин фароҳам овардани шароит барои фаъолияти самаранокии ширкатҳои суғурта бо мақсади иҷрои вазифаҳои худ ва дастгирии соҳибкорон дар шароити ҳавфҳои иқтисодӣ муҳим мебошад.

Бинобар ин, дигаргунсозии системаи танзими давлативу бозории фаъолияти суғурта зарурати таъминоти институтсионалиро тақозо намуда, аҳамияту мубрамияти таҳқиқоти диссертатсиониро муайян кардааст.

2.Мутобиқати мухтавои диссертатсия ба ихтисос ва соҳаи илми зълоншуда

Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба бандҳои зерини Шиносномаи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 08.00.07 - Молия, муомилоти пул ва қарз, банди 7. «Бозори хизматрасонии суғуртавӣ»: зербанди 7.1. «Тамоюлотҳои муосири ташкил ва амалкарди низоми суғурта ва бозори хизматрасониҳои суғуртавӣ» 7.2.

«Асосҳои назариявӣ ва методологии ояндабинӣ ва мониторинги рушди суғурта ва бозори хизматрасонии суғуртавӣ»; 7.3. «Танзими молиявӣ ва андозии рушд ва самаранокии амалкарди суғуртаи ҳатмӣ ва ихтиёрӣ»; 7.5 «Рушди низоми суғурта ва бозори суғурта дар шароити муосир»; 7.6. «Проблемаҳои назариявӣ ва методологии баланд бардоштан ва таъмини рақобатпазирии хизматрасонии суғуртавӣ ва ташкилотҳои суғуртавӣ»; 7.9. «Фаъолияти сармоягузорӣ ва сандуқи сармоягузори ширкатҳои суғуртавӣ», мутобиқат мекунад.

3.Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот

Ҳамаи давраҳои иҷрои нақшаи кории илмӣ, аз ҷумла интиҳоби мавзӯ, асосноккунӣ ва мубаҳраи он, мақсади гузошташуда ва иҷрои вазифаҳои он бевосита аз ҷониби муаллиф анҷом дода шудааст. Муаллиф доир ба тақмили механизмҳои танзими бозори суғурта ва таъмини институтсионалии танзими давлатӣ дар баҳши суғуртаи иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва механизмҳои ташкилию иқтисодии танзими фаъолияти ташкилотҳои суғуртавӣ мустақилона тавсияҳои методӣ пешниҳод намудааст.

4.Навгониҳои илмӣ натиҷаҳо ва хулосаву пешниҳодҳои диссертатсия

Навгониҳои илмӣ диссертатсия коркарди асосҳои назариявӣ методологӣ ва амалии танзими давлативу бозорӣ, комбинатсияи институтҳои танзими давлативу бозории фаъолияти суғурта ва ташаккули концепсияи навсозии танзими молиявӣ дар асоси татбиқи муносибатҳои институтсионалӣ мебошад. Дастоварди муҳим муайян кардани омезиши оптималии институтҳо мебошад, ки бояд ҳам танзими давлатӣ ва ҳам бозории баҳши суғуртаро таъмин кунанд. Ғайр аз он, навовариҳои илмӣ аз таҳияи концепсияи таҷдиди танзими молиявӣ дар асоси татбиқи равиши институтсионалӣ иборат аст, ки имкон медиҳад, ки ҳамкориҳои институтҳои гуногун ва таъсири онҳо ба рушди бозори суғурта самараноктар ба назар гирифта шавад.

1. Ба андешаи муаллиф «Таъмини институтсионалӣ» дар қаринаи баҳши суғурта якҷанд унсурҳои муҳим, аз ҷумла механизми паҳнгардиву интиқоли иттилоот, сохтори ташкилӣ; заминаҳои меъёрии ҳуқуқӣ; таъсису тақмили институтҳоро дар бар мегирад. Дар таҳқиқот чор равиши меҳварӣ асоснок карда шудаанд: равиши ташкилӣ; равиши маъмурию фармонравӣ; низоми танзими давлатӣ; афзорҳои таъминоти иттилоотӣ таҳлилӣ.

2. Дар диссертатсия асоснок гардидааст, ки танзими давлатии фаъолияти суғурта ба системаи институтсионалӣ таъя мекунад ва тавассути маҷмуи афзорҳо, механизмҳо, асосҳои меъёрии ҳуқуқӣ ба вуқӯ мепаивандад. Ҳамзамон аз ҷониби муаллиф ҳудудҳои даҳлати давлат ба баҳши суғурта мушаххас карда шуда, чорҷӯбаи институтсионалии танзими

давлатӣ таҳия гардида, таснифоти маҳдудиятҳои расмӣ (санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ, меърҳо ва қоидаҳои расман тасдиқшуда), инчунин маҳдудиятҳои ғайрирасмӣ (анъанаҳои наонавишта, қолабҳои тафаккур ва рафтор, арзишҳои ахлоқи касбӣ, муаррифии иштирокчиёни муносибатҳои суғуртавӣ ва ғ.) дода шудааст, ки ба иҷрои вазифаҳои танзими давлатӣ мусоидат мекунанду сифати динамики доранд.

3. Бо дарназардошти таҳлили хусусиятҳои асосии соҳаи суғурта, ки таърихан механизми назорат ва устувории институти суғуртаро бо тақия ба қоида ва меърҳо таъмин мекунад, исбот гадидааст, ки соҳаи суғурта нисбат ба дигар соҳаҳои иқтисодиёт дорои сифатҳои баландтари институтсионалӣ буда, зарурияти тақмили усулҳои танзими давлатии он мунтазам ба роҳ монда шавад. Аз ҷониби муҳаққиқ барои арзёбии танзими давлатӣ маҷмуи нишондиҳандаҳо дар чор самт гурӯҳбандӣ ва модели бисёрзинагии арзёбии самаранокии қарорҳои идоракунии пешниҳод карда шудааст.

4. Дар диссертатсия асоснок карда шудааст, ки дар шароити гузариш ба бозори рушдбанда мукамалгардони механизми танзими давлативу бозорӣ бояд дар мадди аввал қарор гирад ва ин дар асоси ҳамохангсозии институтҳои танзим ва худтанзимкунии бозорӣ сурат гирад. Чунин усул, аз як тараф, ба амалисозии сиёсати давлат ва самаранокии татбиқи он тавассути оптимизатсияи функцияҳои давлат бо истифода аз имкониятҳои алтернативии ниҳодҳои бозори хизматрасониҳои суғурта (рақобату нарх) мусоидат менамояд ва аз тарафи дигар, институтҳои худтанзимкунии бозорӣ ҳамчун алтернативаи танзими давлатӣ ҳаҷми хароҷоти давлатиро барои танзим паст мекунад.

5. Ҳангоми таҳқиқ мафҳуми “устувории молиявии ташкилотҳои суғурта” (ки объекти муҳимми танзим мебошад) муқаррароте пешниҳод карда шудааст, ки онро ҳамчун ҳолати молиёт, ки зимни он ташкилотҳо кодиранд уҳдадорихояшонро дар назди тамоми субъектҳои саривақт ва дар ҳаҷми пешбинишуда дар муҳлати амали шартномаҳои байнашон басташуда ба иҷро расонанд. Усулҳои асосии танзими давлатии устувории молиявӣ дар асоси гурӯҳбандии нишондиҳандаҳои асосии арзёбии устувории молиявии ташкилотҳои суғуртавӣ муайян карда шудааст. Исбот карда шудааст, ки яке аз меърҳои арзёбии рушди устувори ташкилотҳои суғуртаро фаъолияти сармоягузорӣ ва ҷойгирнамоии захираҳои суғуртавӣ бо ин мақсадҳо ташкил медиҳанд.

6. Аз ҷониби муаллиф исбот карда шудааст, ки бо рушди иқтисодиёт ва муносибатҳои бозорӣ, бозори суғурта на танҳо дар соҳаи молиявӣ, балки дар ҳаёти иқтисодӣ ва иҷтимоии ҷомеа аҳаммияти бештар пайдо мекунад. Ба ин муносибат, зарурати беҳтар кардани инфрасохтори институтсионалии бозори

суғурта – яъне, тамоми қоидаҳо, институтҳо ва механизмҳои, ки кори муътадили онро таъмин мекунанд, пайдо мешавад. Ба андешаи муҳаққиқ агар низоми баҳодихӣ ва рейтинги ташкилотҳои суғуртавӣ беҳтар карда шавад, ин ба беҳтар кардани идоракунии бозори суғурта ва тақвияти назорат аз болои иштирокчиёни он кумак мерасонад.

7. Дар диссертатсия тамоюли рушди фаъолияти суғурта ва хизматрасониҳои суғурта дар мамлакат муайян карда шудааст. Маълум мешавад, ки дар ҳафт соли охир ҳиссаи даромади ташкилотҳои суғуртавӣ дар сохтори маҷмуи маҳсулоти дохилии мамлакат аз 0,35 то 0,30% ва ё 0,05 банди фоиз поён рафтааст. Ҳамингуна коҳишбӣ дар моддаи хароҷоти ниҳодҳои суғуртавӣ низ ба назар мерасад, ки он ба суст тараққӣ ёфтани бозори суғурта, тақозои паст ба хизматрасониҳои ташкилотҳои суғуртавӣ дар байни аҳоли, сатҳи пастӣ фарҳанги агентҳои иқтисодӣ (суғурташавандагон) ва ҳам дар байни ҳуди ширкатҳои суғурта (суғуртакунандагон) бармеояд, алоқаманд аст.

8. Бо дарназардошти таҳлили вазъи (конъюнктураи) бозори хизматрасониҳои суғурта, ки институти махсусгардонидашудаи муносибатҳои байни суғурташавандаҳо ва ташкилотҳои суғурта мебошад ва инчунин сатҳу механизми рушди он бо истифода аз ду мафҳуми заминагузор - тақозо ва арза тавсиф карда мешавад, як қатор мушкilot, ба мисли паст будани эътимод ба ширкатҳои суғурта, ки ҷалби муштарӣро мушкilot мекунанд, норасоии мутахассисони баландхтисос дар соҳа, самаранок набудани механизмҳои назорат аз болои фаъолияти ширкатҳои суғурта ва ғайра ошкор карда шуданд.

9. Ҳангоми таҳқиқи тибқи ABC-таҳлил омилҳои асосии ташаккулёбии талабот ба хизматрасонии суғурта (нарх ва ё арзиш, сифат, эътибор) чудо карда шудаанд; дар асоси EFAS-таҳлил меёри ташкили фонди суғурта дар давраи миёнамуҳлат дар сатҳи минималии 30 фоиз аз ҳаҷми умумии суғуртапулӣ ва инчунин, аз тарафи давлат қисман ҷуброн кардани ин фонд пешниҳод карда шудааст.

10. Дар натиҷаи таҳқиқот се намуни асосии танзими давлатии фаъолияти суғурта (либералӣ - механизмҳои бозорро маҳдудкунанда, давлатӣ - мутамарказ) модели миллӣ пешниҳод карда шудааст; модел - алгоритми сохторӣ-мантиқии танзими фаъолияти суғуртавӣ коркард карда шудааст; нишондиҳандаҳои муҳимтарини рақобатпазирии ташкилоти суғурта дар асоси ҷанбаҳои молиявӣ, ташкилӣ ва маркетингӣ пешниҳод гардидаанд, ки онҳо дар низоми механизми танзими давлатии фаъолияти суғурта ба ҳайси афзорҳои хизмат мекунанд.

5. Аҳамияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои таҳқиқот

Аҳаммияти назариявии таҳқиқот дар таҳияи концепсияи куллан нави дастгирии институтсионалии рушди системаи танзими фаъолияти суғурта дар асоси методологияи назарияи иқтисодии институтсионалӣ мебошад. Муқаррароти асосии ин концепсия аз инҳо иборатанд: муносибати танзими давлатӣ ва бозорӣ ва шаклҳои ҳосилшудаи онҳо: худтанзимкунӣ ва танзими муштарак; татбиқи унсурҳои танзими зиддибухронӣ дар низоми суғурта; ташаккули воситаҳои танзими пруденсиалӣ дар бозори суғурта, ки дар инкишофи назарияи суғурта саҳми муайян доранд.

Аҳаммияти амалии натиҷаҳои кор дар он аст, ки муқаррарот ва хулосаҳои асосии диссертатсия ба истифодаи васеи онҳо дар танзими давлатии фаъолияти суғурта дар сатҳи миллӣ ва ҳамкориҳои байналмилалӣ нигаронида шудааст. Хулоса ва тавсияҳои муаллиф самтҳо ва имкониятҳои нави такмили низоми танзими давлатии фаъолияти суғуртаро бо мақсади баланд бардоштани самаранокии он ва таъмини рушди устувори бозори суғуртаи миллӣ ошкор месозад.

6. Дарачаи асоснокӣ ва саҳеҳии муқаррароти илмӣ ва хулосаву пешниҳодот

Асоснокии хулосаву пешниҳодҳои дар диссертатсия омада ва сатҳи илмии онҳо аз он шаҳодат медиҳад, ки зимни таҳқиқот асарҳои бунёдии олимони иқтисоддони ватанию хориҷӣ дар соҳаи танзими суғурта, бахши суғуртаи иқтисодиёт ва бозори хизматрасониҳои суғуртавӣ истифода шудаанд. Дар раванди таҳқиқоти диссертатсионӣ усулҳои иқтисодии таҳлил ба таври васеъ истифода гардида, хулосаву пешниҳодҳо дар заминаи ҷамъовариҳои мавод, сохторбандӣ ва коркарди захираҳои иттилоотии дақиқ бо истифодаи воситаҳои технологияҳои иттилоотии муосир ба даст омадаанд. Натиҷаҳои таҳқиқот дар интишороти муаллиф инъикос ёфтаанд, ки эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсиониро тасдиқ менамоянд.

7. Арзёбии мундариҷаи диссертатсия ва дарачаи ба итмом расидани он

Дар муқаддима мубрам будани рисолаи илмӣ асоснок гардида, сатҳи таҳқиқи кор, объект, предмет, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, асосҳои методологӣ ва назариявӣ, заминаҳои меъёрӣ, навгониҳои илмӣ ва нуктаҳои илмии ба ҷимоя пешниҳодшаванда, аҳамияти назариявӣ ва амалии рисолаи илмӣ муайян карда шудааст, ҳамзамон тасвиби хулоса ва натиҷаҳои таҳқиқот ва сохтори рисолаи илмӣ пешбинӣ гардидааст (саҳ. 5-25).

Дар боби якум «Асосҳои назариявию институтсионалии танзими фаъолияти суғурта» докторант моҳияти институти суғурта ва ҷойгоҳи он дар сохтори институтсионалии иқтисодиёт, хусусиятҳои танзими давлатии фаъолияти суғурта ва системаи институтсионалии он, ҳамчунин институтҳои

танзими давлативу худтанзими бозории фаъолияти суғуртавӣ ва алоқамандии онҳоро мавриди таҳлил қарор додааст(саҳ.26-79).

Дар диссертатсия аз ҷониби муаллиф қайд гардидааст, ки суғурта қисми ҷудонашавандаи ҳар низоми иқтисодиву иҷтимоии ҷамъият мебошад, ки тибқи қоидаҳои иқтисоди бозорӣ амал мекунад. Аммо хусусиятҳои вижагӣ ва гуногунсамтию мураккабӣ ва бисёрпаҳлуии бахши суғуртаи иқтисодӣ, ки давраи тулонии таърихи ро паси сар кардааст, дар майдони илмӣ таваҷҷуҳи муҳаққиқон ва мутахассисони соҳаро ба худ кашидааст. Бахусус дар шароити рушди параметрҳои низоми иқтисоди бозорӣ таҳқиқи ҷанбаҳои гуногуни ташкили фаъолияти суғуртавӣ дар маркази диққати таҳқиқоти назариявӣ ва амалӣ ҷой гирифтааст. Дар ин ҷода бахусус масъалаи тавзеҳи моҳияти суғурта чун зухуроти иқтисодии махсус дар майдони баҳсҳои илмӣ қарор дорад(саҳ.27).

Муаллиф ба он ақидаест, ки ҳоло тавзеҳи моҳияти суғурта дар пояи муносибати институтсионалӣ густариш ёфта истодааст. Дар доираи ин муносибат, пеш аз ҳама таҳқиқи масъалаҳои сохтори институтсионалии бахши суғуртаи иқтисодиёт ва фаъолияти субъектҳои суғурта, сохтори ташкилии низоми суғурта мушоҳида мешавад. Низоми суғурта на ҳамчун як раванди пешниҳоди хизматрасониҳои суғуртавӣ, балки як маҷмуи муносибатҳои гуногуни байни иштирокчиёни мухталиф (масалан, суғуртакунандагон, мақомот, фондҳои суғурта ва дигар субъектҳо) шарҳ дода мешавад. Ин муносибатҳоро метавон ҳамчун як қисми сохтори институтсионалии васеътар баррасӣ кард(саҳ.29).

Моҳияти институтсионалии суғурта дар он аст, ки он на танҳо фаъолияти суғуртавино ҳамчун хизматрасонӣ, балки низоми пурраи танзими ҳуқуқӣ, меъёрҳо ва механизмҳои амалӣ ва назоратиро дар бар мегирад. Ин система шомили санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ, қонунҳо ва қоидаҳои ғайрирасмӣ иҷтимоӣ мебошад, ки барои танзим ва раҳнамоии фаъолияти ҳамаи иштирокчиёни бозори суғурта хизмат мекунад(саҳ 36).

Аз нуқтаи назари институтсионалӣ, суғуртаро метавон ба бахши трансаксионии иқтисодиёт дохил намуд, яъне ба он қисми иқтисодиёт, ки ба ташкил ва нигоҳдории ҳамкорӣҳои иқтисодӣ машғул аст. Суғурта, мисли дигар хизматрасониҳои трансаксионӣ (масалан, савдои яклухту чакана, хизматрасониҳои молиявӣ ва амалиёт бо амволи ғайриманкул), барои ҳифзи манфиатҳои иштирокчиёни фаъолияти иқтисодӣ шароит фароҳам меорад(саҳ 38).

Дар диссертатсия зикр шудааст, ки рушди бахши суғурта дар иқтисоди бозорӣ боиси пайдо шудани тасаввуроти нав дар бораи тарзи ташкили ин соҳа ва пешбурди соҳибкорӣ гардидааст. Дар натиҷа, ширкатҳои суғуртавӣ

маҷбур шуданд, ки бо истифода аз усулҳои нав, ба шароити бозорӣ мутобиқ шаванд ва стратегияи худро бо талаботи нави иқтисодӣ мутобиқ гардонанд(саҳ.47).

Бояд таъкид намуд, ки марҳилаҳои рушд ва хусусиятҳои воқеии иқтимоию иқтисодии бахши суғуртаи иқтисодиёт ҳадафгузори танзими давлатиро дар доираи ҳамкории институтҳои танзими давлативу бозорӣ муайян менамояд. Бинобар он, таҳқиқи танзими давлативу бозорӣ фаъолияти суғурта ҳамчун зернизоми иқтисодии мамлакат истифодаи муносибати системавиро тақозо менамояд(саҳ.62).

Ҳамин тариқ, низоми муносири бахши суғуртаи милли ва бозорӣ хизматрасониҳои суғурта тавассути маҷмуи танзими давлатӣ, худтанзим ва танзими муштарак таъмин карда мешавад. Давлат вазифаҳои «маҳдудкунанда»-ро бояд дар ихтиёри худ дошта бошад. Заиф намудани раванди танзим дар бахши суғуртаи иқтисодиёт ҳамчун бахши молиявии иқтисодиёти мамлакат, ё аз танзим даст кашидан боиси натиҷаҳои номатлуб шуда метавонад(саҳ.77).

Дар боби 2. «Ҷанбаҳои методологиву методии арзёбии самаранокии институтҳои танзими давлатии фаъолияти суғурта» муҳаққиқ ба арзёбии самаранокии танзими давлатии бозори хизматрасониҳои суғурта, муносибатҳои методии арзёбии танзими давлатии устувории молиявии фаъолияти ташкилоти суғурта ва таъмини зерсохторию иттилоотии танзими давлатии фаъолияти суғуртавӣ (ҷанбаҳои назариявии арзёбии рейтингӣ ташкилоти суғурта) таваҷҷуҳи хоса зоҳир намудааст(саҳ. 80-131).

Муаллиф воқеъбинона зикр менамояд, ки соҳаи суғурта дар ҷумҳурӣ дар ҳоли рушд қарор дорад, ки боиси пайдоиши мушкилоти нави идоракунӣ мегардад. Бо васеъ шудани фаъолияти ширкатҳо, идоракунӣ онҳо низ мураккабтар мешавад. Барои самаранок ҳал кардани ин мушкилот, ташкилотҳои суғуртавӣ бояд пайваста фаъолияти худро таҳлил кунанд, нишондиҳандаҳои асосиро назорат намоянд ва стратегияҳои худро мутобиқи маълумоти ғирифташуда танзим кунанд(саҳ 91).

Ба андешаи докторант, мушкилоти арзёбии самаранокии фаъолияти ташкилоти суғурта метавонанд бо истифода аз усули комплекси арзёбӣ ҳал шаванд, ки яке аз роҳҳои ҳал намудани он татбиқи низоми мутавозини нишондиҳандаҳо (НМН) мебошад(саҳ 94.).

Дар диссертатсия зикр шудааст, ки мақсад аз танзими давлатии устувории молиявӣ таъмини ташаккул ва рушди бозори самаранок коркунандаи хизматрасонии суғурта, эҷоди шароити зарурӣ барои фаъолияти суғуртакунандагони мансуби шаклҳои гуногуни ташкилии ҳуқуқӣ, ҳимояи манфиатҳои суғурташавандагон мебошад(саҳ.110).

Дар воқеъ, ҳоло дар рушди бозори суғурта дар кишвар мушкилоти ҷиддие бо норасоии иттилоот, ки барои таҳлили вазъи соҳа ва ширкатҳо зарур аст, вучуд дорад. Ин камбудии иттилоот ба қабули қарорҳои дуруст ҳам барои мизочони эҳтимолӣ (суғурташавандагон кунунӣ ва оянда) ва ҳам барои ширкатҳои суғурта монеа эҷод мекунад, ки ин рушдро дар тамоми соҳаи суғурта таъхир мекунад(саҳ.115).

Дар боби 3. «Таҳлил ва арзёбии ҳолати муосири фаъолияти суғурта ва танзими давлатии он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз тарафи докторант ҳолати муосири рушди фаъолияти суғурта дар мамлакат, арзёбии вазъи фаъолияти сармоягузори ташкилотҳои суғурта дар мамлакат, таҳлили тақозо ва арзаи хизматрасонии суғурта ва омилҳое, ки ба онҳо таъсир мерасонанд мавриди таҳқиқи омӯзиш қарор гирифтааст(саҳ. 132-191).

Муҳаққиқ қайд менамояд, ки рушди суғуртакунӣ, ташаккули ташкилоти суғурта ва сатҳи рушди онҳо бевосита ба ҳолати иқтисодӣ ва сатҳи рушди иҷтимоӣ иқтисодии кишвар вобастагӣ дорад. Ҳангоми таҳлил муайян шудааст, ки с. 2023 нисбат ба с. 2015 ММД ҷумҳурӣ беш аз 2,5 маротиба, даромади пулии аҳоли – беш аз 4,7 баробар, ҳаҷми хароҷоту пасандозҳои пулии аҳоли 4,1 баробар афзудааст. Мувофиқ ба ин, ҳаҷми даромади ташкилоти суғуртаи ҷумҳурӣ қариб 3 маротиба, хароҷоти онҳо 2,6 маротиба афзоиш ёфтааст. Фоидаи тавозунии ташкилоти суғурта беш аз 4,8 баробар зиёд шудааст. Дар давра, гарчанде дар баробари болоравии нишондиҳандаҳои иқтисодӣ, нишондиҳандаҳои мутлақи фаъолияти суғуртавӣ афзуданд, вале ҳаҷми фонди суғуртаи ҷумҳурӣ ба ҳисоби миёна баробари 0,30% ММД ва 0,36%-и даромади пулии аҳоли буд. Ин рақамҳо аз номукамалии низоми суғурта дар ҷумҳурӣ ва сатҳи пасти кори механизмҳои бозории соҳаи мазкур дарак медиҳанд(саҳ.138).

Нуктаи зерин дар ин боб қобили зикр аст, ки низоми молиявӣ ба як маҷмуаи ниҳодҳо ва марокизи молиявӣ гуфта мешавад, ки кумак мекунанд, ки воситаҳои молиявӣ байни одамон ва ташкилотҳо тақсим шаванд. Ташкилоти суғурта дар ин низом вазифаи муҳофизат кардан аз хатарҳои молиявии эҳтимолро бар уҳда дорад, дар ҳоле ки дигар ташкилотҳо, ба монанди бонкҳо ва фондҳои сармоягузорӣ, дар кумак расонидан ба ҷамъоварии сармоя ва сармоягузорӣ нақши асосӣ доранд. Суғурта дар ин система барои кумак ба одамон ва ширкатҳо дар роҳи муҳофизат аз хатарҳои молиявии ногаҳонӣ, масалан, садамаҳо, ҳодисаҳои табиӣ ва зарарҳои дигар хизмат мекунад(151).

Нуктаи назари муаллиф боиси қайд аст, ки солҳои охир, мақомоти давлатӣ ба аҳаммияти суғуртакунандагон ҳамчун сармоягузорони асосӣ бештар таваҷҷуҳ мекунанд, зеро онҳо захираҳои суғуртавино ҷамъоварӣ ва ба

таври муассир идора мекунанд. Бо ин назар, бахши суғурта, хусусан идоракунии сармоягузории захираҳои суғуртавӣ, дар ҳолати ислоҳоти амиқ қарор дорад(сах.166).

Ақидаи муаллиф боиси дастгирист, зеро дар кишвари мо моликияти хусусӣ то ҳол дар марҳалаи ташаккул қарор дорад ва то вақте ки тафаккури моликӣ пурра рушд наёбад, интизор надоштани афзоиши тақозо ба суғурта мантиқӣ аст. Давлат дар ин замина манфиатдор аст, ки хатарҳои марбут ба қарорҳои нодурусти аҳоли дар соҳаҳои суғурта, андоз ва бонкро кам кунад(сах.189).

Дар боби 4. «Робитаҳои механизмҳои институт-сионалии танзими давлативу бозорӣ дар фаъолияти суғурта» муаллиф ба таъмини ниҳодии инструментҳои иқтисодӣ-бозории танзим дар фаъолияти суғурта, технологияи ниҳодии танзими суғурта ва арзёбии самаранокии он ва инчунин асосҳои институтсионалии танзими давлатии рақобат дар бозори суғурта ҳамаҷониба таҳқиқ намудааст(сах.192-242).

Нуктаҳои муҳимтарини ин бахши диссертатсия дар он ифода ёфтааст, ки тасаввуроти мукаммалу мушаххас доир ба табиату сатҳи таъсири инструментҳои гуногуни танзим ташаккул ёбад, ки он замина барои таъмини танзими муассир ва устувории фаъолияти бахши суғуртаи иқтисодиёт мебошад. Инструментҳои таъсиррасони танзими давлатӣ бояд ба ноил шудан ба ҳадафҳои таъмини рушди босуботи ташкилоти суғурта, субъектони бозори суғурта равона шуда бошад(сах.192).

Муаллиф ба он ақида устувор аст, ки вазифаи асосии ташкилотҳои суғурта ин иҷрои уҳдадорихои худ дар назди суғурташавандагон мебошад. Иҷрои босифати ин вазифаро сатҳи устувории молиявии ташкилотҳои суғурта, ки мустақиман аз устувории фонди суғурта вобаста мебошад, муайян менамояд. Бинобар он, диссертант пешниҳод намудааст, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон меъёри ташкили фонди суғурта дар давраи миёнамуҳлат дар сатҳи минималии 30 фоиз аз ҳаҷми умумии суғуртапулӣ тасдиқ карда шавад. Дар мавриди дар баъзе солҳо нарасидани ин фонд барои иҷрои уҳдадорихои ташкилоти суғурта аз тарафи давлат ҷуброн карда шавад. Қабули ин меёр дар давраи миёнамуҳлат имкон медиҳад, ки ташкилотҳои суғурта банақшагириву барномасозии фаъолияти худро дар давраи тулонӣ муайян намуда, рушди устувори худро таъмин намоянд(сах.202).

Ҳамчунин зикр гардидааст, ки дар ҷумҳурӣ тайи солҳои охир дар асоси омӯзиши таҷрибаи хориҷа ва бо назардошти хусусияти миллии бахши суғуртаи иқтисодиёт тамсилаи ватании арзёбии сатҳи таъсиррасонии

танзимкунанда эҷод шудааст ва дар як қатор санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ муқаррароти асосии онҳо инъикос ёфтаанд(сах.217).

Дар воқеъ базаи институтсионалӣ барои арзёбии объективии самаранокии танзими давлатӣ дар соҳаи суғурта ташаккул меебад, ки асосан ба қонунгузориҳо таъяс мекунад. Нуқтаҳои муҳимтарини ин бахши диссертатсия дар он аст, ки гарчанде равандҳои таҳияи усулҳо ва шаклҳои ҳисоботдиҳӣ, инчунин, гузаронидани муҳокимаҳои ҷамъиятӣ дар сатҳи муайян аллакай таҳия шудаанд, вале мавҷуданд аспекти пинҳон, ки ҳанӯз таваҷҷуҳро талаб мекунад. Муаллиф дар он ақидаест, ки мониторинги самаранокии танзим то ҳол кофӣ баррасӣ нашудааст(сах.219).

Ҳангоми таҳқиқ ва таҳлил муайян гардид, ки дар бозори суғурта моликият ва дороии се ташкилоти асосии суғурта – ҶСП «ТС Суғуртаи аввалини миллӣ» (41,3%), ҶДММ «ТСА Спитамен-Иншуренс» (19,7%) ва КВД «Тоҷиксуғурта» (10,1%) ҳиссаи калон доранд. Ба ҳамин тариқ, зиёда аз 71% аз тамоми молу мулк ва дороии ташкилотҳои суғурта дар кишвар ба ин се ширкат тааллуқ дорад(сах.226). Саволе ба вуҷуд меояд ин ба рақобати соҳа таъсир дорад ё на?

Дар асоси омӯзиши таҷрибаи кишварҳои хориҷӣ маълум мегардад, ки барои амалӣ кардани суғуртаи тиббии ҳатмӣ, маблағи зарурӣ барои соҳаи тандурустӣ бояд на камтар аз 4 то 6 фоизи ММД бошад. Масалан, дар Қазоқистон он 4,4%, дар Қирғизистон 4,2%, дар Туркия 4,5%, дар Молдова 5,6%, дар Полша 5,7%, дар Эстония 5,9% ва дар Узбекистон 3,5% -ро ташкил медиҳад. Аммо, дар Тоҷикистон буҷети соҳаи тандурустӣ танҳо 2,8% аз ММД-ро ташкил медиҳад ва қисми зиёди он (80-90%) барои пардохти музди меҳнати кормандони соҳа сарф мешавад(сах.237).

Дар боби 5. «Роҳҳои асосии мукамалгардони механизми институтсионалии системаи танзими давлатии фаъолияти ташкилотҳои суғуртаи Тоҷикистон» докторант ба коркарди алгоритми таҳлили институтсионалии фаъолияти суғурта ва танзими давлатии он, тақмили механизми танзими давлатии ташаккул ва рушди рақобати самаранок дар бозори суғурта, асосҳои концептуалӣ ва самтҳои асосии таъмини комбинатсияи институтҳои танзими давлативу бозорӣ таҳқиқоти ҳудро натиҷагирӣ намудааст(сах.243-293).

Аз нуқтаи назари муаллиф механизми институтсионалӣ – ин системаи тағйир додани муносибатҳои мутақобилаи иқтисодии субъектҳои бозори суғурта дар самти ба тартиб даровардани онҳо дар асоси меъёру қоидаҳои аз тарафи умум қабулгардидаи ташкили иқтисодӣ, мувофиқи талаботи институтҳои анъанавии мавҷуда ва ё қонунии аз тарафи давлат муқарраршуда мебошад(сах.243).

Дар мукааммалгардони системаи танзими давлативу бозорӣ ва таъминоти иттилооти он нақши муҳимро тадқиқоти маркетингии бозори суғурта мебозад. Маркетинг, ки худ як фалсафаи бозор, стратегия ва тактикаи тафаккур ва фаъолияти агентҳои бозори суғурта (истеҳсолгарони маҳсулоти суғурта, миёнаравҳо, истеъмолкунандагон, мақомоти давлатӣ ва ғ.) мебошад, ҳамчун системаи танзим, муносибат ба ҳалли муаммоҳо маҷмуи вазифаҳоро муайян мекунад(сах.258).

Таҳлилҳо нишон доданд, ки дар бозори суғуртаи ҷумҳурӣ, сифати бозори рақобати муассир мавҷуд намебошад. Чунки дар он меъёрҳои рақобати самаранок, ки дар боло нишон дода шуд, қомилан вуҷуд надорад. «Дохил шудан» ба соҳибкории суғурта талаб карда мешавад, ки сармояи оинномавии пурра пардохташуда дошта бошад, яъне ҳаҷми он андозаи беш аз 10 млн сомониرو [68] ташкил диҳад. Дар айни замон, имрӯз масъалаи зиёд намудани ҳадди ақали он бардошта шуда истодааст. Ҳарчанд ки ин ҳаҷм барои бозори суғуртаи мамлакат назаррас мебошад, пас барои як қатор кишварҳои пешрафта ин монеаи “даромад” хеле паст аст(сах.261).

Бозори суғурта як системаи мураккаб аст, ки ба ҷузъҳои ҳуқуқӣ ва механикии зиёд ниёз дорад ва дар ин ҳолат шаффофияти амалиёт ба маънои дарк кардани он ки чӣ гуна маълумот ва иттилоот ба осонӣ дастрас мешаванд, барои эҷоди боварӣ ва устувории бозор муҳим аст(сах.275).

Рушди бозори суғуртаи миллӣ ва пайваستшавии он бо бозори ҷаҳонӣ аз он вобаста аст, ки системаи танзими суғурта то чӣ андоза самаранок ва хуб ташкил шудааст. Барои ин, сохтори институтсионалии танзим бояд дуруст таҳия шавад(сах.278).

Дар **хулоса**, хулосаҳои асосии назариявӣ ва тадбирҳои амалӣ пешниҳод карда шудаанд, ки расидан ба ҳадафи гузошташуда ва ҳалли вазифаҳои ин таҳқиқотро инъикос мекунанд (сах. 295-303).

Хулоса ва натиҷаҳои рисолаи илмӣ мазкур барои истифода ба Вазорати саноат ва технологияҳои нави Ҷумҳурии Тоҷикистон (санади татбиқ аз 07.02.2023, №19-250), Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон (санади татбиқ аз 17.02.2023, №2-1г/58), Шурои машваратии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба беҳтар кардани фазои сармоягузорӣ (санади татбиқ аз 15.02.2023, №10/И-с) ва дар раванди дарсгузарӣ дар Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон (натиҷаҳои таҳқиқот аз 06.02.2023, №01/48) пешниҳод гардидааст.

8. Эроду тавсияҳо доир ба диссертатсия

1. Муаллиф зикр менамояд, ки дар олами илмӣ мамлакат муаммоҳои илмӣ танзими бахши суғуртаи иқтисодиёт дар сатҳи кофӣ таҳқиқ

нашудаанд. Сарфи назар аз он ки олимони ватанӣ ҷанбаҳои гуногуни танзими давлатии бахши суғуртаро таҳқиқ кардаанд, аксарияти онҳо бештар ба назорати фаъолияти ширкатҳои суғуртавӣ ва қобилияти пардохти онҳо тамаркуз намудаанд (саҳ 48). Ақидаи муаллиф баҳсбарангез аст?

2. Дар диссертатсия ҷадвалу расмҳои ҷолиб таҳрезӣ шудааст, аммо шарҳу тавзеҳи онҳо ба таври зарурӣ ба ҷашм намерасанд (масалан ҷадвалҳои 1.2, 1.3 ва ғайра)

3. Танзими давлатии бозори хизматрасонии суғурта, фаъолияти суғурта, пеш аз ҳама, ба фаъолияти идории ташкилоти суғурта таъсир мерасонад. Бояд қайд кард, ки дар шароити рушди муносибатҳои бозорӣ ширкатҳои суғурта дар талоши ғоидаи зудрас ба низоми ҳисобдорӣ мудирӣ аҳаммияти сазовор намедиханд ва танҳо бо назорати меъёрҳои ҳатмӣ маҳдуд мешаванд (саҳ 90). Нуктаи назари муаллиф асоснок карда нашудааст.

4. Чуноне, ки маълумоти ҷадвали 3.5. ва диаграммаи 3.2. нишон медиҳад, пайваستا бо афзудани ҳаҷми даромади ташкилоти суғурта ҳаҷми пулгузаронӣ барои захираи маблағи суғурта дар давраи солҳои 2015-2023 аз 51,2 то 168,9 млн сомонӣ ва ё 3,3 маротиба зиёд шудааст (саҳ.157). Нуктаи назари муаллиф тавзеҳ меҷаҳад?

5. Докторант бо истифода аз назари панҷ коршинос-мутахассисони соҳа ду гурӯҳи омилҳоро, яъне гурӯҳи имкониятҳо ва гурӯҳи таҳдидҳоро арзёбӣ намудааст. Дар асоси натиҷаҳои арзёбии коршиносон (ҷадвали 4.3.) мо вазъи таъсири муҳити берунаро дар бобати пешниҳоди худ (ҷадвали 4.4.) арзёбӣ намудааст. Ҷадвали 4.3. маълумоти соли 2023-ро натиҷагирӣ намудааст, аммо ҷадвали 4.4. соли 2022, инро чи тавр метавон хулосагирӣ кард?

6. Дар боби чорум, таҷрибаи кишварҳои хориҷӣ мавриди омӯзиш қарор дода шудааст, вале барои ҷумҳурии мо истифодаи кадоме аз ин таҷрибаҳо муфид аст, бо хусусиятҳои оварда мешуд, боз ба кор ранги дигар мебахшид.

7. Дар расми 5.8.— Тамсилаи танзими давлатии фаъолияти суғурта нишон дода шудааст, аммо онро ба таври возеҳ муаллиф шарҳу тавзеҳ на додааст.

Бояд қайд намуд, ки нуқсону камбудии ҷойдошта тавсиявӣ мебошанд ва ба мазмуну мундариҷа, натиҷаи назариявӣ, методологияю амалии диссертатсия таъсир намерасонанд.

9. Тасдиқи инъикоси натиҷаҳои кори диссертатсионӣ дар нашрияҳои илмӣ

Дар асоси маводи диссертатсия 26 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 16 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 2 монографияи муаллифӣ ба ҷоп расидаанд.

Сохтори диссертатсия дар асоси мақсаду вазифаҳои дар он гузошташуда муайян карда шудааст. Диссертатсия аз муқаддима, панҷ боби матни асосӣ, хулоса, феҳристи адабиёт иборат аст. Мазмуни асосии қор дар 341 саҳифаи ҷопи компютерӣ баён гардида, 42 ҷадвал, 15 диаграмма ва 16 расмро бо иттилооти оморӣ ва муқоисавӣ дар бар гирифтааст.

10. Мутобиқати таҳассуси илмии довталаб ба дараҷаи илмӣ

Таҳассуси илмии Муминзода Абдукарим дар мавзуи «Мукаммалгардонии танзими давлатии фаъолияти суғурта дар шароити муосир: назария, методология ва амалия (ҷанбаҳои институтсионалии он)» довталаби дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.07 - Молия, муомилоти пул ва қарз мутобиқат мекунад.

11. Хулоса оид ба мутобиқати диссертатсия ба меъёрҳои муқарраргардида

Диссертатсияи тақризшаванда мутобиқ ба муқаррароти бандҳои дахлдори “Низомномаи шурои диссертационӣ” ва “Тартиби додани унвони илмӣ ” (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз 30 июни соли 2021, № 267) омода гардида, муқаддима ва бахшҳои он – мубрами мавзуи таҳқиқот, дараҷаи таҳқиқоти илмӣ, робитаи таҳқиқот бо барномаҳо (лоиҳаҳо) ва мавзуи илмӣ, мақсад, вазифаҳо, объект ва предмет, фарзия, асосҳои назариявӣю методологӣ, сарчашмаи маълумот ва пойгоҳи таҳқиқот, наwgониҳои илмӣ, нуқтаи асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот, дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои он, мутобиқати диссертатсия ба шинсомаи ихтисоси илмӣ, саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот, тавсиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия, интишорот аз рӯи мавзуи диссертатсия, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия ба таври кофӣ мазмуну муҳтавои асосии таҳқиқоти диссертатсияро инъикос менамояд ва асосҳои назариявӣ, илмию амалии қорро ба таври мукамал дар бар мегирад. Ҳамчунин, меъёрҳои муқарраргардидаи қори диссертатсионӣ вобаста ба ҳаҷм, тартиби ба расмият даровардани расмҳо ва ҷадвалҳо, нигориши феҳристи адабёт ҳангоми навиштани диссертатсия дуруст риоя қада шудаанд.

Диссертатсия ба талаботҳои “Низомномаи шурои диссертационӣ” ва “Тартиби додани унвони илмӣ” аз 30 июни соли 2021, № 267, ки бо уарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудааст, ҷавобгӯй мебошад.

Қори диссертатсионии Муминзода Абдукарим қори мустақилона ба итмомрасондашуда, дорои унсурҳои наwgонӣ ва арзишҳои илмию амалӣ

мебошад ва барои дар амал тадбиқ намудани натиҷаҳои он барои такмили идоракунии сармояи инсонӣ дар шароити рушди инноватсионии иқтисодиёти муосир ба манфиати ҷомеа мебошад. Диссертатсия бо лаҳни илмӣ, фаҳмо ва бо риояи талаботи забони давлатӣ, ислоҳоти қабулшуда навишта шудааст.

Автореферат ва мақолаҳои ҷопшудаи докталаб ба мазмуни диссертатсия пурра мувофиқат мекунад. Маводи асосии дифоъ автореферат мебошад, ки ҷанбаҳои асосии мундариҷаи диссертатсияро инъикос менамояд ва талаботҳои мавҷуда дар ин самт пурра риоя гардидаанд.

Тақризи омода намуд, д.и.и., и.в профессор Мирзоалиев Абдурашид Абдунабиевич дар ҷаласаи кафедраи молияи Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон муҳокима карда шуд. Суратҷаласаи кафедра аз санаи 26 августи соли 2025, № 1.

Натиҷаи овоздиҳӣ: дар ҷаласаи кафедраи молияи ДДТТ иштирок доштанд: 11 нафар, аз он ҷумла бо ҳуқуқи овоздиҳӣ 11 нафар.

Овоз доданд: ҳа – 11 нафар, зид – 0 нафар, бертараф – 0 нафар.

Дар ҷаласаи кафедраи молияи Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон аз 26 августи соли 2025, протоколи № 1 баррасӣ ва тасдиқ карда шуд.

Раиси маҷлис:

номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент

Дустматов Б.М.

Эксперт:

доктори илмҳои иқтисодӣ, и.в профессор

Мирзоалиев А.А.

Котиби маҷлис:

номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент

Абдуллозода А.Б.

Имзои номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент Дустматов Б.М., доктори илмҳои иқтисодӣ, и.в профессор Мирзоалиев А.А. ва номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент Абдуллозода А.Б., -ро тасдиқ менамоям.

**Сардори шуъбаи кадрҳо ва
корҳои махсуси ДДТТ**

Пирзода С.С.

Суроғи муассисаи пешбар:

Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон

734061, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи Деҳоти, ½.

тел: (+992) 234-85-46, e-mail: tguk@mail.ru